

Cơ hội để Chấm dứt Ô nhiễm Nhựa: Một Công cụ Ràng buộc Pháp lý Quốc tế

Tháng Ba năm 2022, cộng đồng quốc tế thuộc Hội đồng Môi trường Liên hợp quốc (United Nations Environmental Assembly, UNEA) đã nhất trí thông qua nghị quyết "Chấm dứt Ô nhiễm nhựa: Hướng tới một công cụ ràng buộc pháp lý quốc tế" đại diện cho nỗ lực toàn cầu lớn đầu tiên nhằm giải quyết khủng hoảng ô nhiễm nhựa.

Nghị quyết kêu gọi các quốc gia soạn thảo công cụ ràng buộc pháp lý quốc tế (internationally legally binding instrument, ILBI) này về nhựa chậm nhất vào cuối năm 2024. Tháng 11 năm 2022, các nhà đàm phán cùng các bên quan tâm, bao gồm cả Ocean Conservancy, đã gặp nhau tại Uruguay để thực hiện vòng đàm phán đầu tiên do Ủy ban Đàm phán Liên chính phủ (Intergovernmental Negotiating Committee, INC) tổ chức. INC bao gồm các đại biểu đến từ các quốc gia tham gia vào quy trình đa phương này và một Văn phòng cung cấp hướng dẫn cho thư ký của quy trình. INC thứ hai sẽ họp tại Paris vào tháng 5 năm 2023 và sẽ có ít nhất ba cuộc họp INC nữa được tổ chức tại các quốc gia khác nhau cho đến hết năm 2024.

Công cụ Ràng buộc Pháp lý Quốc tế (Internationally Legally Binding Instrument, ILBI) là gì?

ILBI là kết quả của sự hợp tác pháp lý quốc tế trong bối cảnh đa phương, tuân theo các quy trình ra quyết định cụ thể được các thành viên thống nhất và được thiết kế để hỗ trợ các quốc gia giải quyết các thách thức về mặt chính sách.

Tại sao cần có Công cụ Ràng buộc Pháp lý Quốc tế về Nhựa?

- Sản xuất và tiêu thụ nhựa toàn cầu đã tăng theo cấp số nhân kể từ những năm 1950 với sản lượng nhựa toàn cầu dự kiến đạt khoảng 450 triệu tấn vào năm 2025. Ước tính có khoảng 11 triệu tấn nhựa từ các nguồn trên đất liền xâm nhập đại dương mỗi năm.
 - Nếu không có sự can thiệp quyết liệt, các nhà khoa học dự đoán vào năm 2040, lượng nhựa xâm nhập đại dương sẽ tăng gần gấp ba lần, tổng cộng là 29 triệu tấn mỗi năm¹.
 - Các ngư cụ bị loại bỏ, thất lạc hoặc vứt bỏ (Abandoned, lost, discarded fishing gear, ALDFG hay còn gọi là “ngư cụ ma”) được làm chủ yếu từ nhựa và có khả năng gây hại cho sinh vật biển do nguy cơ vướng vào chúng cao gấp bốn lần so với mọi dạng mảnh vụn biển khác cộng lại, khiến chúng trở thành dạng ô nhiễm nhựa nguy hiểm nhất.² Ngư cụ ma đã gây suy giảm 5-30% trữ lượng của một số loài cá³. Một nghiên cứu ước tính rằng 90% các loài bị mắc vào ngư cụ ma là những loài cá có giá trị thương mại⁴. Ngư cụ ma còn đe dọa an ninh lương thực toàn cầu, tính bền vững của nghề cá và cuối cùng là cuộc sống và sinh kế của người dân có liên quan.
 - Microplastic (hạt vi nhựa) cũng đã được phát hiện trong các cơ quan của con người bao gồm phổi, ruột kết và nhau thai^{5,6,7}. Người trưởng thành hấp thụ khoảng 800 hạt vi nhựa mỗi ngày qua không khí, thực phẩm và đồ uống. Các tác động vật lý và hóa học của hạt vi nhựa xâm nhập vào cơ thể con người vẫn chưa được giải đáp mặc dù nhiều chất phụ gia nhựa có liên quan đến rủi ro rõ ràng về sức khỏe con người^{9,10}.
 - Cho đến nay, số liệu đã ghi nhận hơn 1.500 loài trên khắp các môi trường, bao gồm khoảng 1.300 loài sinh vật biển, đã ăn phải nhựa. Trên thực tế, 60% số cá được nghiên cứu trên toàn cầu, bao gồm cả những loài được con người tiêu thụ, có chứa hạt vi nhựa¹². Việc động vật nuốt phải hạt vi nhựa có liên quan đến các kết quả tiêu cực về sức khỏe bao gồm giảm khả năng tiêu thụ thực phẩm, ảnh hưởng tiêu cực đến mức độ tăng trưởng và hành vi, giảm sản lượng sinh sản, giảm năng lượng cho sự tăng trưởng, thay đổi biểu hiện gen và gây tổn hại cho tế bào và DNA^{13,14}.
 - Ngành nhựa là tác nhân chính và ngày một lớn của nhu cầu về nhiên liệu hóa thạch và phát thải khí nhà kính (greenhouse-gas, GHG). Với nguyên liệu và việc sử dụng năng lượng từ nhiên liệu hóa thạch, ngành nhựa sử dụng lượng dầu tương đương với ngành hàng không toàn cầu, tạo ra 3-4% lượng khí thải nhà kính toàn cầu.
 - Theo các nghiên cứu gần đây, 15 đến 56 triệu người làm việc trong lĩnh vực thu gom chất thải rắn (rác và tái chế) không chính thức trên toàn cầu và **đóng góp cho gần 60% tổng số nhựa được thu gom và tái chế**.
 - Gần 40% sản lượng nhựa hàng năm bao gồm các sản phẩm và bao bì sử dụng một lần. Những loại nhựa sử dụng một lần này nằm trong số những vật dụng được thu gom phổ biến nhất từ môi trường trong chương trình Dọn dẹp Bờ biển Quốc tế (International Coastal Cleanup®) của Ocean Conservancy. Nếu không được dọn dẹp, những vật dụng này cuối cùng có thể bị phân hủy thành hạt vi nhựa và xâm chiếm mọi cấp độ của mạng lưới thức ăn thủy hải sản¹⁵.
- Sản xuất nhựa có liên quan đến việc sử dụng các chất phụ gia hóa học, bao gồm cả một số chất được liệt kê là nguy hiểm theo Công ước Stockholm cho thấy có hại đối với sức khỏe con người và môi trường.

Tầm nhìn của Ocean Conservancy đối với Thỏa thuận Quốc tế mạnh mẽ về Nhựa

Ocean Conservancy, với tư cách là tổ chức đi đầu trong các nỗ lực quốc tế nhằm chống lại rác thải nhựa đại dương, mong muốn hợp tác với các chính phủ và các bên liên quan quan trọng khác để thúc đẩy thỏa thuận giải quyết toàn bộ vòng đời của nhựa.

Ocean Conservancy tin rằng một thỏa thuận hiệu quả cần xem xét và đề cập đến:

Việc giảm Nguồn nhựa ở mức Đáng kể

Rõ ràng là để giải quyết cuộc khủng hoảng ô nhiễm nhựa, chúng ta phải **giảm lượng nhựa được sản xuất và sử dụng**. Đồ nhựa sử dụng một lần gây ô nhiễm nước sông và biển chiếm lượng lớn trong tổng sản xuất nhựa toàn cầu. Vì vậy, cấm sản xuất những sản phẩm này không chỉ giúp chúng ta hướng tới mục tiêu giảm đáng kể tổng sản xuất nhựa nguyên sinh, đồng thời giảm ô nhiễm dòng thải và cải thiện sự trong lành của biển.

Quy định về Ngư cụ ma

ILBI nhất thiết phải nêu tham chiếu cụ thể về ô nhiễm nhựa từ ngư cụ bị loại bỏ, bị mất hoặc bị vứt bỏ (abandoned, lost, discarded fishing gear, ALD-FG, còn được gọi là “ngư cụ ma”). Ngư cụ ma có ý nghĩa trực tiếp và quan trọng đối với an ninh lương thực toàn cầu, tính bền vững của nghề cá, công tác bảo tồn đa dạng sinh học, nền kinh tế ven biển, sức khỏe và sinh kế của con người. Các nhà đàm phán nên xem xét [Global Ghost Gear Initiative's Best Practice Framework for the Management of Fishing Gear \(Khung thực hành Tốt nhất của Sáng kiến Ngư cụ ma về Quản lý Ngư cụ\)](#).

Các quy định về Hạt vi nhựa

Việc xử lý **hạt vi nhựa** (nhựa có kích thước 100nm-5mm) cũng nên trở thành một ưu tiên trong ILBI. Đây là loại ô nhiễm nhựa phổ biến, di động và dễ phát tán nhất. Các nhà đàm phán nên ưu tiên loại bỏ hạt vi nhựa sơ cấp (loại nhựa được sản xuất có chủ ý ở kích thước nhỏ, chẳng hạn như hạt mỹ phẩm và kim tuyến), đồng thời tăng cường các khung pháp lý và biện pháp can thiệp đối với các nguồn vi nhựa thứ cấp đã biết (những hạt vi nhựa là kết quả của sự phân hủy hoặc cắt nhỏ các vật dụng nhựa lớn chẳng hạn như các sợi tổng hợp, mảnh vỡ, hạt từ mài mòn lốp xe và vảy sơn).

Thiết kế với mục đích tuần hoàn

Điều quan trọng là phải **đảm bảo các sản phẩm nhựa được thiết kế với mục đích tuần hoàn**. Dữ liệu của Ocean Conservancy cho thấy gần 70% mảnh vụn nhựa phổ biến nhất được thu thập hàng năm qua chương trình International Coastal Cleanup® là không thể tái chế. Thiết kế thượng nguồn có ý nghĩa rất quan trọng trong việc hỗ trợ thuận lợi việc thu thập, phân loại và tái sử dụng. Các công nghệ tái chế hóa học hoặc tiên tiến hiện tại không phải là cách tiếp cận tuần hoàn cho việc tái chế nhựa vì nó không biến nhựa thành nhựa, và gây tác hại đối với môi trường và xã hội.

Tuyển dụng Người thu gom Chất thải thuộc Khu vực Phi chính thức

Khi các nhà đàm phán và người thực hiện thảo luận về những thay đổi mang tính hệ thống để đáp ứng các mục tiêu của ILBI, **những người thu gom chất thải thuộc khu vực phi chính thức** hay “người nhặt rác” phải được đưa vào và kết hợp chuyên môn của họ để đảm bảo các hành động ở cấp quốc gia mang tính công bằng, toàn diện và hiệu quả.

Phải Hành động Ngay bây giờ

ILBI là cơ hội ngàn năm có một để giải quyết cuộc khủng hoảng ô nhiễm nhựa toàn cầu, do đó, nó phải mang tính toàn diện và được thiết kế để thích ứng với các hoàn cảnh trong tương lai.

Để có được một đại dương và khí hậu trong lành, việc chuyển đổi sang nền kinh tế tuần hoàn là cần thiết nhưng chưa đủ. Rõ ràng là chúng ta phải giảm lượng nhựa được sản xuất và sử dụng ngay từ đầu bên cạnh việc chuyển đổi sang nền kinh tế có tính tuần hoàn cao hơn.

Sau nhiều thập kỷ gia tăng sản xuất nhựa và kéo theo ô nhiễm, một điều cực kỳ quan trọng là các nhà sản xuất nhựa phải chịu trách nhiệm về sự đóng góp của họ vào cuộc khủng hoảng này thông qua cả cơ chế tài chính lẫn các yêu cầu thay đổi thiết kế thượng nguồn của họ để tuân thủ quá trình chuyển đổi sang nền kinh tế tuần hoàn.

Một ILBI tham vọng và được xây dựng tốt có thể tạo ra tác động tích cực đến các cuộc khủng hoảng môi trường toàn cầu vốn có mối liên hệ với nhau (khí hậu, mất đa dạng sinh học và ô nhiễm nhựa) mà thế giới hiện đang phải đối mặt, tất cả đều là những ưu tiên về sức khỏe cộng đồng và công bằng môi trường.

Đồng thời, ILBI cần được bổ sung các khung pháp lý và thực hiện mạnh mẽ ở cấp địa phương, quốc gia và khu vực để đảm bảo tác động liên tục và bền vững.

NGUỒN TƯ LIỆU

¹Winnie W. Y. Lau, Yonathan Shiran, Richard M. Bailey, Ed Cook, Martin R. Stuchtey, Julia Koskella, Costas A. Velis, Linda Godfrey, Julien Boucher, Margaret B. Murphy, Richard C. Thompson, Emilia Jankowska, Arturo Castillo Castillo, Toby D. Pilditch, Ben Dixon, Laura Koerselman, Edward Kosior, Enzo Favoino, Jutta Gutberlet, Sarah Baulch, Meera E. Atreya, David Fischer, Kevin K. He, Milan M. Petit, U. Rashid Sumaila, Emily Neil, Mark V. Bernhofen, Keith Lawrence, James E. Palardy. Evaluating scenarios toward zero plastic pollution (Đánh giá các kịch bản hướng đến không ô nhiễm nhựa). Science Vol 369, Số 6510, 1455-1461 (2020). DOI: 10.1126/science.aba9475

²Wilcox, C., Mallos, N.J., Leonard, G. H., Rodriguez, A., & Hardesty, B. D. Using expert elicitation to estimate the impacts of plastic pollution on marine wildlife (Sử dụng suy đoán của chuyên gia để ước tính tác động của ô nhiễm nhựa đến động vật hoang dã biển). Marine Policy 65, 107–114 (2016).

³Chương trình Rác thải Biển của NOAA. 2015 Report on the impacts of "ghost fishing" via derelict fishing gear (Báo cáo về tác động của "câu cá ma" thông qua ngư cụ vô chủ) Scheld, A.M., Bilkovic, D.M., and Havens, K.J. (2016) The Dilemma of Derelict Gear (Thế tiến thoái lưỡng nan của thiết bị vô chủ). Scientific Reports 6, Bài báo số 19671

⁴H. Al Masroori, H. Al Oufi, J. McIlwain, và E. McLean, "Catches of Lost Fish Traps (ghost fishing) from Fishing Grounds near Muscat, Sultanate of Oman" (Đánh bắt được bẫy cá bị lạc (câu cá ma) từ Khu vực câu cá gần Muscat, Vương quốc Hồi giáo Oman), Fisheries Research, Vol. 69, Số 3, 2004

⁵Lauren C. Jenner, Jeanette M. Rotchell, Robert T. Bennett, Michael Cowen, Vasileios Tentzeris, Laura R. Sadofsky. Detection of microplastics in human lung tissue using μ FTIR spectroscopy (Phát hiện hạt vi nhựa trong mô phổi người sử dụng quang phổ μ FTIR). Science of The Total Environment Volume 831, 154907 (2022). <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.154907>

⁶Yusof Shuaib Ibrahim, Sabiqah Tuan Anuar, Alyza A Azmi, Wan Mohd Afiq Wan Mohd Khalik, Shumpei Lehata, Siti Rabaah Hamzah, Dzulkiflee Ismail, Zheng Fei Ma, Andee Dzulkaena, Zaidi Zakaria, Nazri Mustafa, Sharifah Emilia Tuan Sharif, Yeong Yeh Lee. Detection of microplastics in human colectomy specimens. (Phát hiện hạt vi nhựa trong mẫu vật cắt bỏ đại tràng ở người). JGH Open Quyển 5, Số 1, 116-121 (2020). <https://doi.org/10.1002/jgh3.12457>

⁷Antonio Ragusa, Alessandro Svelato, Criselda Santacroce, Piera Catalano, Valentina Notarstefano, Oliana Carnevali, Fabrizio Papa, Mauro Ciro Antonio Rongioletti, Federico Baiocco, Simonetta Draghi, Elisabetta D'Amore, Denise Rinaldo, Maria Matta, Elisabetta Giorgini. Plasticenta: First evidence of microplastics in human placenta (Bảng chứng đầu tiên về hạt vi nhựa trong nhau thai người). Environment International Quyển 146, 106274 (2021). <https://doi.org/10.1016/j.envint.2020.106274>

⁸Nur Hazimah Mohamed No, Merel Kooi, Noël J. Diepens, và Albert A. Koelmans. Lifetime Accumulation of Microplastic in Children and Adults (Tích trữ suốt đời hạt vi nhựa ở trẻ em và người lớn). Environ. Sci. Technol. 55, 8, 5084–5096 (2021). <https://doi.org/10.1021/acs.est.0c07384>

⁹Stephanie L. Wright, Orcid và Frank J. Kelly. Plastic and Human Health: A Micro Issue? (Nhựa và sức khỏe con người: Vấn đề vi mô?) Environ. Sci. Technol, 51, 12, 6634–6647 (2017). <https://doi.org/10.1021/acs.est.7b00423>

¹⁰Helene Wiesinger, Zhanyun Wang, và Stefanie Hellweg. Deep Dive into Plastic Monomers, Additives, and Processing Aids (Tim hiểu sâu về đơn thể nhựa, chất phụ gia nhựa và chất hỗ trợ xử lý nhựa). Environ. Sci. Technol, 55, 13, 9339–9351 (2021). <https://doi.org/10.1021/acs.est.1c00976>

¹¹Robson G. Santos, Gabriel E. Machovsky-Capuska, Ryan Andrades. Plastic ingestion as an evolutionary trap: Toward a holistic understanding (Nuốt phải nhựa và bẫy tiến hóa: Để có hiểu biết toàn diện). Science Vol 373, 56-60 (2021). DOI: 10.1126/science.abh0945

¹²Inês F. Sequeira, Joana C. Prata, João P. da Costa, Armando C. Duarte, Teresa Rocha-Santos. Worldwide contamination of fish with microplastics: A brief global overview (Cả nhiệm hạt vi nhựa trên thế giới: Cái nhìn tổng quan toàn cầu ngắn gọn). Marine Pollution Bulletin Volume 160 (2020). <https://doi.org/10.1016/j.marpolbul.2020.111681>

¹³Samantha N. Athey, Bethanie Carney Almroth, Elise F. Graneck, Paul Hurst, Alexandra G. Tissot, Judith S. Weis. Unraveling Physical and Chemical Effects of Textile Microfibers (Làm sáng tỏ các tác động vật lý và hóa học của sợi dệt). Water 14(23), 3797 (2022). <https://doi.org/10.3390/w14233797>

¹⁴Sadasivam Anbumani, Poonam Kakkar. Ecotoxicological effects of microplastics on biota: a review (Tác động độc tính sinh thái của hạt vi nhựa đối với quần thể sinh vật: đánh giá). Environmental Science and Pollution Research 25, 14373–14396 (2018).

¹⁵Lauren Roman, Qamar Schuyler, Chris Wilcox, Britta Denise Hardesty. Plastic pollution is killing marine megafauna, but how do we prioritize policies to reduce mortality? (Ô nhiễm nhựa đang giết chết các loài động vật lớn ở biển, nhưng những ưu tiên chính sách nào giúp giảm tỷ lệ tử vong?) Thư báo tòn (2020) <https://doi.org/10.1111/conl.12781>

GIỚI THIỆU VỀ OCEAN CONSERVANCY

Ocean Conservancy là một tổ chức phi chính phủ được thành lập cách đây 50 năm với trọng tâm duy nhất là tạo ra các giải pháp dựa trên bằng chứng vì một đại dương trong sạch, lành mạnh và động vật hoang dã và các cộng đồng phụ thuộc vào nó. Chúng tôi hình dung về một đại dương trong sạch, lành mạnh hơn, được bảo vệ bởi một thế giới công bằng hơn.

Để tìm hiểu thêm về Ocean Conservancy, hãy truy cập: <https://oceanconservancy.org>.

THÔNG TIN LIÊN HỆ:

Felipe Victoria

Quản lý cấp cao,
Chính sách, Nhựa quốc tế

fvictoria@oceanconservancy.org